

Więcej o programowaniu obiektowym.

Dziedziczenie

Dziedziczenie to jeden z fundamentów programowania obiektowego. Umożliwia sprawne i łatwe wykorzystywanie napisanego już raz kodu przez budowanie hierarchii klas przejmujących swoje właściwości. Do zaprezentowania, jak tworzy się klasy potomne oraz jakie zależności występują między klasą potomną a bazową utworzymy ogólną klasę **Osoba**.

```
<?php
class Osoba
{
    public $imie, $nazwisko;
    public function ustawImie($imie)
    {
        $this->imie = $imie;
    }
    public function ustawNazwisko($nazwisko)
    {
        $this->nazwisko = $nazwisko;
    }
    public function pobierzImie()
    {
        return $this->imie;
    }
    public function pobierzNazwisko()
    {
        return $this->nazwisko;
    }
}
?>
```

Do przechowywania danych dotyczących imienia i nazwiska służą pola o nazwach ***\$imie*** i ***\$nazwisko***, a ich wartości mogą być ustawiane i odczytywane zarówno bezpośrednio, jak i za pomocą wywołania dostępnych w klasie metod. Zastanówmy się teraz, co należałoby zrobić, gdyby w systemie oprócz danych osób trzeba było zapisywać dane dotyczące użytkowników, a każdy z nich posiadałby imię, nazwisko oraz identyfikator nadawany przez system. Pomysłem jest napisanie dodatkowej klasy np. o nazwie **Uzytkownik** w postaci:

```
class Uzytkownik
{
    public $imie, $nazwisko, $id;
    /*
    w tym miejscu metody klasy
    */
}
```

W której należałoby dopisać pełny zestaw metod takich jak w klasie **Osoba**, oraz dodatkowe metody obsługujące pole **\$id**. Dlatego klasę **Uzytkownik** należy potraktować jako rozszerzenie klasy **Osoba**. Rozszerzenie o dodatkowe pola i metody. Zamiast więc pisać całkiem od nowa kod klasy **Uzytkownik**, lepiej spowodować, aby przejęła ona wszystkie możliwości klasy **Osoba**, wprowadzając dodatkowo swoje własne. To właśnie jest dziedziczenie, które w PHP jest realizowane, za pomocą słowa **extends** schematycznie taka konstrukcja ma następującą postać:

```
class klasa_potomna extends klasa_bazowa
{
    /*
    kod klasy
    */
}
```

Zapis taki oznacza, że klasa potomna dziedziczy z klasy bazowej. W przypadku omawianych klas będzie to wyglądało następująco:

```
require_once ("Osoba.php");

class Uzytkownik extends Osoba
{
    public $id;
    public function ustawId($id)
    {
        $this->id = $id;
    }
    public function pobierzId()
    {
        return $this->id;
    }
}
```

Użycie obiektów klas Osoba i Uzytkownik:

```
include "osoba.php";
include "uzytkownik.php";

$osoba = new Osoba();

$osoba->ustawImie("Andrzej");
$osoba->ustawNazwisko("Nowak");

echo "Dane obiektu \">$osoba\n";
echo $osoba->pobierzImie(), "\n";
echo $osoba->pobierzNazwisko(), "\n";

$uzytkownik = new Uzytkownik();

$uzytkownik->ustawImie("Jan");
$uzytkownik->ustawNazwisko("Kowalski");
$uzytkownik->ustawId("012");

echo "\nDane obiektu \">$uzytkownik\n";
echo $uzytkownik->pobierzImie(), "\n";
echo $uzytkownik->pobierzNazwisko(), "\n";
echo $uzytkownik->pobierzId(), "\n";
```

Przesłanianie składowych

Wiadomo, że w trakcie dziedziczenia klasa potomna dziedziczy składowe z klasy bazowej. Co się jednak stanie, jeśli w klasie potomnej zostaną zdefiniowane pola i metody o takich samych nazwach jak w klasie bazowej? Otóż w takiej sytuacji składowa z klasy bazowej zostanie przesłonięta przez tę z klasy potomnej. Wyjaśnijmy to na prostym przykładzie:

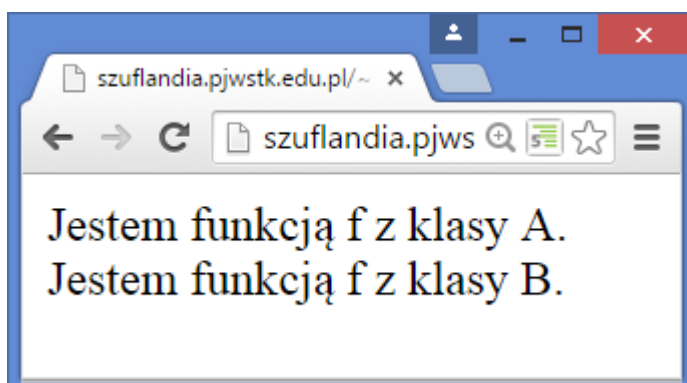
```
<?php
class A
{
    public function f ()
    {
        echo "Jestem funkcją f z klasy A.";
    }
}

class B extends A
{
    public function f ()
    {
        echo "Jestem funkcją f z klasy B.";
    }
}

$objA = new A ();
$objB = new B ();

$objA->f ();
echo "\n";
$objB->f ();
?>
```

Mamy tu dwie klasy **A** i **B**, obie zawierają metodę o takiej samej nazwie – **f**. W kodzie tworzone są też dwa obiekty tych klas - **\$objA** i **\$objB**. Po utworzeniu obiektów wywoływana jest metoda **f** każdego z nich. Klasa **B** dziedziczy z klasy **A**. Jak więc zachowa się przedstawiony kod?

Wydawać by się mogło, że powinien wystąpić konflikt nazw. Dlaczego więc konflikt nazw nie występuje? Otóż zasada jest następująca: jeśli w klasie bazowej i pochodnej występuje metoda o tej samej nazwie i argumentach, ta z klasy bazowej jest przesłaniana. Czyli w obiektach klasy bazowej będzie obowiązywała metoda z klasy bazowej, a w obiektach klasy pochodnej ta z klasy pochodnej.

W tym miejscu może pojawić się pytanie, czy jest możliwe wywołanie w klasie pochodnej przesłoniętej metody z klasy bazowej. W tym celu jest wykorzystywane odwołanie **parent::** o ogólnej postaci:

parent::nazwa_metody(argumenty);

Dostęp do przesłoniętej metody:

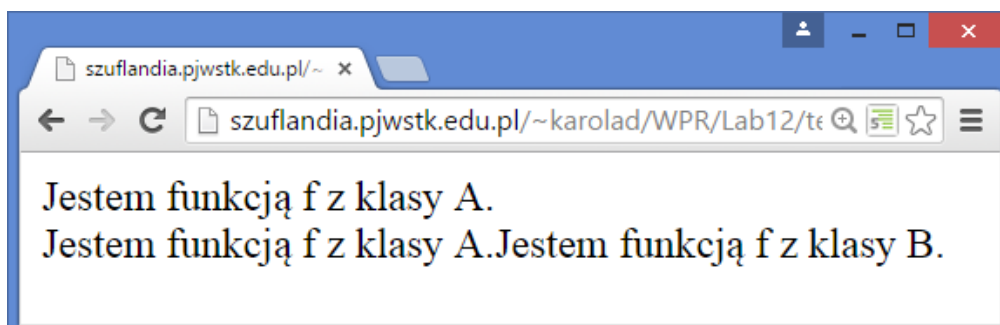
```
<?php
class A
{
    public function f ()
    {
        echo "Jestem funkcją f z klasy A.";
    }
}

class B extends A
{
    public function f ()
    {
        parent::f ();
        echo "Jestem funkcją f z klasy B.";
    }
}

$objA = new A ();
$objB = new B ();

$objA->f ();
echo "\n";
$objB->f ();
?>
```

Ilustracja dostępu do przesłoniętej metody:

Klasy i składowe finalne

Wiemy już, że metody klasy bazowej mogą być przeciążane w klasach pochodnych. Taka sytuacja nie zawsze jest jednak pożądana, dlatego też PHP umożliwia deklarowanie metod jako finalne. Tak zadeklarowane składowe (za pomocą słowa kluczowego **final**) nie mogą być przeciążane. Schematycznie ta konstrukcja będzie miała następującą postać:

```
class nazwa_klasy
{
    final public function nazwa_metody
    {
        //kod metody
    }
    //definicja pozostałych składowych
}

```

Próba przeciążenia metody finalnej:

```
<?php
class Osoba
{
    public $imie, $nazwisko;
    final public function wyswietl()
    {
        echo "Imię: ", $this->imie, "\n";
        echo "Nazwisko: ", $this->nazwisko, "\n"
    }
}

class Uzytkownik extends Osoba
{
    public $id;
    public function wyswietl()
    {
        parent::wyswietl();
        echo "Id: ", $this->id, "\n";
    }
}
?>

```

Konstruktory i destruktory klas bazowych

Przy dziedziczeniu klas należy zwrócić uwagę na zachowanie konstruktorów i destruktorów. Otóż te, które zostały zdefiniowane w klasach potomnych, zostaną oczywiście wykonane, nie będą natomiast wywoływane konstruktory i destruktory klas bazowych. Z kolei jeśli w klasie potomnej nie ma zdefiniowanego konstruktora, wówczas zostanie wykonany konstruktor z klasy bazowej. To zagadnienie zilustrowano w przykładzie:

```
<?php
class A
{
    function __construct()
    {
        echo("Jestem konstruktorem z klasy A.\n");
    }
    function __destruct()
    {
        echo("Jestem destruktorom z klasy A.\n");
    }
}

class B extends A
{
    function __construct()
    {
        echo("Jestem konstruktorem z klasy B.\n");
    }
    function __destruct()
    {
        echo("Jestem destruktorom z klasy B.\n");
    }
}

class C extends A
{
}

$objB = new B();
// $objC = new C();
?>
```

Zostały w nim zdefiniowane trzy klasy – **A**, **B** i **C**, przy czym klasy **B** i **C** dziedziczą z klasy **A**. Klasy **A** i **B** zawierają konstruktory i destruktory mające za zadanie wyświetlenie informacji o tym, z której klasy dana metoda pochodzi natomiast klasa **C** jest ich pozbawiona. Choć moglibyśmy się spodziewać, że skoro **B** dziedziczy z **A**, to przy tworzeniu obiektu zostanie wykonany zarówno konstruktor z klasy **A**, jak i **B**, tak jednak nie jest. Prawdziwe jest zatem stwierdzenie, że jeśli w klasie potomnej jest zdefiniowany konstruktor, to tylko on zostanie wykonany.

Aby wywołać konstruktora klasy bazowej należy użyć składni ze słowem kluczowym **parent**:

```
<?php
class A
{
    function __construct()
    {
        echo("Jestem konstruktorem z klasy A.\n");
    }
    function __destruct()
    {
        echo("Jestem destrukctorem z klasy A.\n");
    }
}

class B extends A
{
    function __construct()
    {
        parent::__construct();
        echo("Jestem konstruktorem z klasy B.\n");
    }
    function __destruct()
    {
        parent::__destruct();
        echo("Jestem destrukctorem z klasy B.\n");
    }
}

$objB = new B();
?>
```

Specyfikatory dostępu

W PHP składowe klasy muszą mieć określony sposób dostępu, który definiuje się przez tzw. specyfikatory dostępu. Wyróżniamy trzy takie specyfikatory:

- **public** – dostęp publiczny,
- **protected** – dostęp chroniony,
- **private** – dostęp prywatny.

Specyfikator musi wystąpić przed nazwą pola, przed nazwą metody – nie, jest ona wtedy traktowana jako public. Co jednak oznaczają te słowa kluczowe?

- Dostęp do składowych publicznych jest nieograniczony, co oznacza że można się do nich do nich dowolnie odwoływać.
- Dostęp do składowych chronionych jest ograniczony do klasy, w której są one zdefiniowane, oraz do klas bazowych i pochodnych.
- Dostęp do składowych prywatnych jest ograniczony tylko do klasy, w której są zdefiniowane.

```

<?php
class A
{
    public $wartosc_1 = 10;
    protected $wartosc_2 = 20;
    private $wartosc_3 = 30;
    public function wyswietl()
    {
        echo "wartosc_1 = ", $this->wartosc_1, "\n";
        echo "wartosc_2 = ", $this->wartosc_2, "\n";
        echo "wartosc_3 = ", $this->wartosc_3, "\n";
    }
}
class B extends A
{
    public function wyswietl()
    {
        echo "wartosc_1 = ", $this->wartosc_1, "\n";
        echo "wartosc_2 = ", $this->wartosc_2, "\n";
        //echo "wartosc_3 = ", $this->wartosc_3, "\n";
    }
}
$objA = new A();
$objB = new B();

echo "Zawartość obiektu \$objA:\n";
echo $objA->wartosc_1, "\n";
//echo $objA->wartosc_2, "\n";
//echo $objA->wartosc_3, "\n";
$objA->wyswietl();

echo "\nZawartość obiektu \$objB:\n";
$objB->wyswietl();

?>

```

W kodzie skryptu zostały utworzone dwa obiekty - \$objA klasy A oraz \$objB klasy B. po utworzeniu obiektów wykonywana jest seria instrukcji obrazujących prawidłowe i nieprawidłowe odwołania:

- **echo \$objA->wartosc_1**: jest prawidłowa, gdyż pole **wartość_1** jest publiczne i można się do niego swobodnie odwoływać.
- **echo \$objA->wartosc_2**: jest nieprawidłowa, gdyż pole **wartość_2** jest chronione i można się do niego odwoływać jedynie z wnętrza klasy A lub klasy pochodnej B.
- **echo \$objA->wartosc_3**: jest nieprawidłowa, gdyż pole **wartość_3** jest prywatne i można się do niego odwołać jedynie z wnętrza klasy A.
- **echo \$objA->wartosc_1**: jest prawidłowa, gdyż pole **wartość_1** jest publiczne i można się do niego swobodnie odwoływać.
- **\$objA->wyswietl()**: jest prawidłowa, gdyż metoda **wyswietl** klasy A jest publiczna a ponieważ znajduje się wewnątrz klasy, ma pełny dostęp do wszystkich pól i może wyświetlać ich zawartość

- **\$objB->wyswietl()**: jest prawidłowa, gdyż metoda **wyswietl** klasy B jest publiczna , jednak zawarta w niej instrukcja **echo "wartość_3=", \$this->wartość_3, "\n"**; jest nieprawidłowa, gdyż próbuje się odwołać do prywatnej składowej z klasy A.

Składowe statyczne

Są to takie składowe, które istnieją nawet wtedy, gdy nie ma żadnego obiektu danej klasy. Są one deklarowane za pomocą słowa kluczowego **static**, które należy umieścić po specyfikatorze dostępu. Schematyczna postać w przypadku pól:

Specyfikator_dostępu static \$nazwa_pola;

W przypadku metod:

Specyfikator_dostępu static function nazwa_metody(argumenty);

Aby dostać się do składowej statycznej, czyli zapisać lub odczytać wartość, bądź też wywołać metodę, należy użyć konstrukcji dla pól w postaci:

Nazwa_klasy::nazwa_pola

Oraz dla metod w postaci:

Nazwa_klasy::nazwa_metody(argumenty)

Zobrazowano to w kodzie:

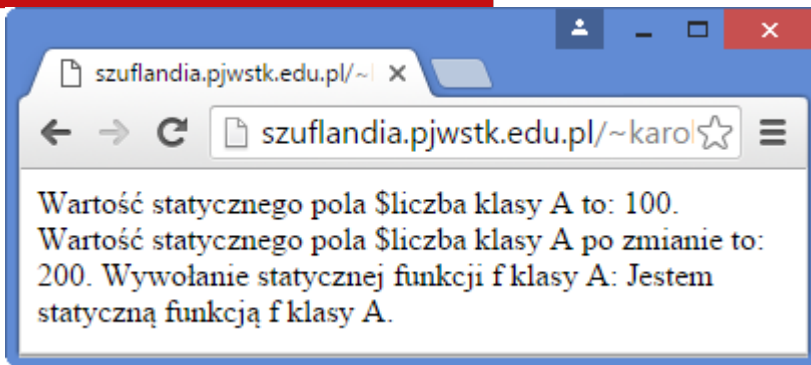
```
<?php
class A
{
    public static $liczba = 100;
    public static function f()
    {
        echo "Jestem statyczna funkcja f klasy A.";
    }
}

echo "Wartość statycznego pola \$liczba klasy A to: ";
echo A::$liczba, ".\n";

A::$liczba = 200;

echo "Wartość statycznego pola \$liczba klasy A po zmianie to: ";
echo A::$liczba, ".\n";

echo "Wywołanie statycznej funkcji f klasy A:\n";
A::f();
?>
```


Odwołanie do składowej statycznej przez bieżący obiekt wymaga użycia słowa kluczowego **self** i operatora **::**. Schematycznie dla pól:

Self::nazwa_statycznego_pola

A dla metod:

Self::nazwa_statycznej_metody(argumenty)

```
<?php
class A
{
    public static $liczba = 100;
    public static function f()
    {
        echo "Wartość statycznego pola \$liczba to ";
        echo A::$liczba, ".\n";
    }
    public function g()
    {
        self::$liczba = 200;
        self::f();
    }
}

$objA = new A();

echo "Wartość statycznego pola \$liczba to {$objA->liczba}.\n";
$objA->f();
$objA->g();
?>
```

